KONUŞMA ADABI

<u>Konuştuğuna Dikkat Etmek:</u>

- **مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ**

- ***"İnsan hiçbir söz söylemez ki yanında onu gözetleyen, yazmaya hazır bir melek bulunmasın."***[1]

---

[1] Kaf, 50/18.

Konuşabilme Nimeti:

- Düşünmek ve konuşmak, insanı diğer canlılardan ayıran en mühim vasıftır. Aralarındaki alâka sebebiyle konuşma, sahibinin aklî seviyesini ve fikir yapısını gösteren pürüzsüz bir ayna gibidir. Dolayısıyla insanı insan yapan dilidir. İslâm, müminlerin dillerine sahip olmalarını istemiş ve bu sahada pek çok esaslar koymuştur.
- Bir kimsenin kullandığı dil ve üslûb, onu hayatta başarılı kılabildiği gibi hüsrâna da uğratabilir.

Diline Sahip Olmanın Önemi

- Peygamber Efendimiz Müslümanı tarif ederken şöyle demiştir:
- اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ
- *"Dilinden ve elinden Müslümanların emniyette olduğu kimsedir."*[2]

******

- Rasulullah buyurdular ki:
- مَنْ يَضْمَنْ لِي مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ أَضْمَنْ لَهُ الْجَنَّةَ
- *Her kim ağzın iki kemiği arasındaki dilini ve iki budu arasında bulunan tenasül uzvuna sahip olacağına bana garanti verirse ben de, o kişiye Cennet'i garanti ederim.*[3]

---

[2] Buhari.
[3] Buhari.

- Muaz b. Cebel, Rasulullah’a soruyor:
- يَا نَبِيَّ اللَّهِ، وَإِنَّا لَمُؤَاخَذُونَ بِمَا نَتَكَلَّمُ بِهِ؟
- Ey Allah’ın Rasulü! Söylediklerimizden sorumlu tutulacak mıyız? Rasulullah şöyle cevap verdi:
- ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ يَا مُعَاذُ، وَهَلْ يَكُبُّ النَّاسَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ أَوْ عَلَى مَنَاخِرِهِمْ إِلَّا حَصَائِدُ أَلْسِنَتِهِمْ
- *“Anan hasretine yansın Ey Muâz! İnsanları yüzükoyun ve burunları yerde süründürerek Cehenneme dolduran dillerin kazandığından başkası değildir.”*[4]

---

[4] Tirmizi.

- Hazreti Lokman (Lokman Hekim), yanında yardımcısı ile ava çıkmıştı. Avdan dönerken bir kabile reisi Lokman Hekim'e bir gece misafir kalması için ısrar etti. Lokman Hazretleri de kabul ederek o gece misafir kaldı. Kabile reisi Hazreti Lokman için bir koyun kestirdi. Hazreti Lokman çömezine:
- — Kesilen hayvanın en temiz iki azasını kes bana getir, dedi. Çömezi gidip koyunun kalbini ve dilini kesti getirdi. Hazreti Lokman:
- — Aferin bildin, dedi.
- İkinci gün başka bir kabile reisi, Hazreti Lokman'a bir gece de kendisinde misafir kalması ve evini şereflendirmesi için ısrar edince, Lokman Hazretleri onu da kırmayıp bir gece de onun evinde kaldı.
- Orada da ziyafet olarak bir koyun kestiler. Hazreti Lokman gene çömezine bu sefer:

- — Hayvanın bana en pis yerinden ikisini kes getir, dedi. Yardımcısı yine hayvanın dilini ve kalbini kesip önüne koydu. Lokman Hazretleri çömezine:
- — Aferin bunu da bildin. Hakikaten insanın ve hayvanın en pis ve temiz yeri, kalbi ve lisanıdır, buyurdu.

İslam’da Konuşma Adabı:

- **1. Açık ve anlaşılır bir şekilde muhâtabın seviyesine göre konuşulmalı, gerektiğinde önemli görülen ifâdeler tekrar edilmelidir:** Nitekim ashâbın, fasih ve beliğ bir üslûp ile konuşan Peygamber Efendimiz hakkındaki şu tespitleri oldukça önemlidir:
- **“Rasûlullâh’ın konuşması her dinleyenin rahatlıkla anlayabileceği şekilde açıktı.”**(Ebû Dâvûd, Edeb, 18)
- **“Konuştuğu zaman onun kelimelerini saymak isteyen sayabilirdi.”** (Buhârî, Menâkıb, 23)
- **“İyice anlaşılmasını istediği kelime ve cümleleri, üç kere tekrar ederdi.”** (Tirmizî, Menâkıb, 9)
- Sözün, muhatap tarafından iyice anlaşılabilmesi için bazen tekrar edilmesi gerekebilir. Bu sebeple Kur'an-ı Kerîm'de önemli konular değişik surelerde bir kaç kez tekrarlanmıştır. Meselâ şeytanın emr-i

ilâhîye isyan edip secde etmemesi yedi yerde, Musa'ya iman eden sihirbazların durumu ise dört yerde tekrarlanmıştır.

- Peygamber Efendimiz de namaz kıldırırken dikkat çekici ayetleri bazen iki, üç defa tekrarlardı. Sahabeye nasihat ve ikazda bulunurken, bir kısım ifadeleri tekrarladığı olurdu. Allah dostlarının sohbetlerinde de bu şekilde tekrarlara çokça rastlamak mümkündür. Ancak bunun telkin maksatlı olması, sıkıcı olmaması ve cemaatin seviyesine münasip olması gerekir.

- Hz. Ali bu konuda şöyle demiştir:
- حَدِّثُوا النَّاسَ بِمَا يَعْرِفُونَ أَتُحِبُّونَ أَنْ يُكَذَّبَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ
- *İnsanlara anlayacakları şekilde konuşun. Onların Allah'ı ve Rasûlünü yalanlamaları hoşunuza gider mi?*[5]
- Sözü anlayacak kimsenin bulunmadığı meclislerde konuşmak da nefesleri israf etmek manasına gelir. Zira Meşhûrî'nin dediği gibi;
- **"Âkilân tâ söz mahallin bulmadıkça söylemez!"**

---

[5] Buhari.

- **2. Bilgiçlik taslama ve kendini başkalarına üstün gösterme niyetiyle yapmacık konuşmalarda bulunmak veya insanların anlayamadıkları kelimelerle onlara hitap etmek şiddetle yasaklanmıştır.**

- **وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَيُشْهِدُ اللّٰهَ عَلٰى مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ اَلَدُّ الْخِصَامِ**

- ***İnsanlardan öylesi de vardır ki, dünya hayatına ilişkin sözleri senin hoşuna gider. Bir de kalbindekine (Sözünün özüne uyduğuna) Allah'ı şahit tutar. Hâlbuki o, düşmanlıkta en amansız olandır.***[6]

---

[6] Bakara, 2/204.

- وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُسَنَّدَةٌ يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قَاتَلَهُمُ اللّٰهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ

- ***Onları gördüğün zaman kalıpları hoşuna gider. Konuşurlarsa sözlerine kulak verirsin. Onlar sanki elbise giydirilmiş kereste gibidirler. Her kuvvetli sesi kendi aleyhlerine sanırlar. Onlar düşmandır, onlardan sakın! Allah onları kahretsin! Nasıl da (haktan) çevriliyorlar!***[7]

[7] Münafikun, 63/4.

- Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:
- إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُبْغِضُ الْبَلِيغَ مِنَ الرِّجَالِ الَّذِي يَتَخَلَّلُ بِلِسَانِهِ تَخَلُّلَ الْبَاقِرَةِ بِلِسَانِهَا
- *Şüphesiz ki Allâh Teâlâ, sığırın otu yerken ağzında evirip çevirdiği gibi, sözü ağzında evirip çevirerek lügat paralayan kimselere buğz eder.*[8]
- Rasulullah Efendimiz, konuşmalarında hiçbir zaman sanat kaygısı taşımamıştır. Sevgili Peygamberimiz, tertemiz duygular içinde, şefkat ve merhamet hisleriyle dolu olarak ve ruhunun en tabiî ifadeleriyle konuşmuştur.

---

[8] Ebu Davud.

- **3. Bağırıp çağırmak suretiyle yüksek sesle konuşulmamalıdır.** Kişinin karşısında sağır varmışçasına bağırarak ya da kavga ediyormuş gibi öfkeli bir ses tonuyla konuşması, doğru değildir. Kibar ve nazik bir üslûbun benimsenmesi, her zaman için en isâbetli yoldur. Kur'an-ı Kerim'in beyânıyla Lokman oğluna söz konusu metodu şöyle tavsiye etmektedir.

- وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ

- ***(Yavrum!) Yürüyüşünde tabiî ol ve sesini alçalt. Unutma ki seslerin en çirkini merkeplerin sesidir.***[9]

---

[9] Lokman, 31/19.

- Allah Teâlâ, Hz. Musa ile kardeşi Hârûn'u, Firavuna gönderirken onu yumuşak bir sözle uyarmalarını istemiş, muhatap kafir de olsa adap gereği güzel bir üslûbun kullanılmasını emretmiştir.

- اِذْهَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيِّنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى

- ***Firavuna gidin. Çünkü o, iyiden iyiye azdı. Ona yumuşak söz söyleyin. Belki o, aklını başına alır veya korkar.***[10]

******

[10] Taha, 20/43-44.

- قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا اَذًى وَاللَّهُ غَنِىٌّ حَلِيمٌ

- ***Bir tatlı dil ve kusurları bağışlamak, arkasından eza ve gönül bulantısı gelecek bir sadakadan daha hayırlıdır. Allah, hiçbir şeye muhtaç değildir, halimdir, yumuşak davranır.***[11]

---

[11] Bakara, 2/263.

- **4. İki kişinin, yanlarında bulunan üçüncü kişiyi dışlayarak aralarında fısıldaşmaları yasaklanmıştır.** Rasulullah Efendimiz şöyle buyurmuştur:

- إِذَا كُنْتُمْ ثَلاَثَةً، فَلَا يَتَنَاجَى رَجُلَانِ دُونَ الْآخَرِ حَتَّى تَخْتَلِطُوا بِالنَّاسِ، أَجْلَ أَنْ يُحْزِنَهُ

- *Üç kişi olduğunuz zaman diğer insanların arasına karışıncaya kadar iki dişi diğerinin yanında fısıldaşmasın, böyle yapmak yalnız kalan kimsenin üzülmesine sebep olabilir.*[12]

[12] Buhari.

- لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

- ***"İnsanların birbirleri arasında gizlice konuşmalarının çoğunda hayır yoktur. Ancak sadaka vermeyi, bir iyilik yapmayı veya insanların arasını düzeltmeyi teşvik eden kimselerin bu maksatla yaptıkları gizli konuşmalar bundan müstesnadır. Kim bunu Allah rızası için yaparsa, elbette biz ona pek büyük bir mükâfaat vereceğiz."[13]***

---

[13] Nisa, 4/114.

- **5. Bir mecliste herhangi bir konu görüşülüyor ise veya cevaplandırılmak üzere bir soru sorulmuşsa, ilk söz hakkı meclisin büyüğüne aittir.**
- Bununla birlikte diğer kişiler de yeri geldiğinde edebe uygun bir şekilde fikirlerini beyân edebilirler. Nitekim bir hâdiseyi anlatmak için, yaşça en küçük olan Abdurrahman bin Sehl ilk önce söze başlayınca, Peygamberimiz; *"Sözü büyüklerine bırak, sözü büyüklerine bırak!"* buyurmuş, bunun üzerine olayı büyükler anlatmıştır.[14]

[14] Buhari.

- **6. Az ve öz konuşmalı,** lüzumsuz tafsilattan kaçınmalıdır. Diğer bir ifadeyle çok konuşmamayı, yerinde ve ölçülü konuşmayı âdet edinmek gerekir. Bu bir müminin özelliklerindendir.

- وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ

- ***"O kimseler ki boş söz ve işlerden yüz çevirirler."***[15]

******

- وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ

[15] Müminun, 23/3.

- ***İnsanlardan öylesi var ki, herhangi bir ilmî delile dayanmadan Allah yolundan saptırmak ve sonra da onunla alay etmek için boş lafı satın alır. İşte onlara rüsvay edici bir azap vardır.***[16]

******

- Peygamber Efendimiz buyurdu ki:

- لَا تُكْثِرُوا الْكَلَامَ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ فَإِنَّ كَثْرَةَ الْكَلَامِ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ قَسْوَةٌ لِلْقَلْبِ، وَإِنَّ أَبْعَدَ النَّاسِ مِنَ اللَّهِ الْقَلْبُ الْقَاسِي

- *"Allah'ı zikretmeksizin çok konuşmayın! Allah'ın zikri dışında çok söz söylemek kalbi katılaştırır. Katı kalpli olanların ise Allah'tan en uzak kimseler olduğunda şüphe yoktur."*[17]

---

[16] Lokman, 31/6.

- Rasulullah buyurdular ki:
- كُلُّ كَلَامِ ابْنِ آدَمَ عَلَيْهِ لَا لَهُ إِلَّا أَمْرٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهْيٌ عَنْ مُنْكَرٍ أَوْ ذِكْرُ اللَّهِ
- *"İnsanoğlunun her sözü aleyhinedir; ancak iyiliği emretmek, kötülükten alıkoymak yahut Allah Tealâ'yı zikretmek müstesnadır."*[18]

******

- Rasulullah buyurdu ki:
- مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَعْنِيهِ
- *"Kendisini (doğrudan) ilgilendirmeyen şeyi terk etmesi, kişinin iyi Müslüman oluşundandır."*[19]

---

[17] Tirmizi.
[18] Tirmizi.
[19] Tirmizi.

- Taşlıcalı Yahyâ, çok konuşanların çok hata yapacağını ifade ile şöyle der:

"Ehl-i dillerde bu mesel anılır;

Kim ki çok söyler ise çok yanılır."

- **7. Maddî veya manevî hiçbir faydası olmayan**, bilâkis zararı bulunan konuşmalardan şiddetle kaçınılmalıdır. Yüce Rabbimiz buyuruyor ki:
- **مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ**
- ***"İnsan hiçbir söz söylemez ki yanında onu gözetleyen, yazmaya hazır bir melek bulunmasın."*[20]**

******

- **لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا اِلَّا سَلَامًا**
- ***Onlar (cennette) boş bir söz işitmezler. Ancak "Selam" işitirler.*[21]**

---

[20] Kaf, 50/18.
[21] Meryem, 19/62.

- Rasulullah buyurdu ki:

- وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ

- *Allâh'a ve âhiret gününe inanan, ya hayır söylesin ya da sussun!*[22]

******

- Rasulullah buyurdular ki:

- مَنْ صَمَتَ نَجَا

- *“Kim susarsa kurtulur.”*

---

[22] Buhari.

- **8. Kişinin helâl mi haram mı,** güzel mi çirkin mi, hayır mı şer mi henüz tam olarak kestiremediği bir sözü söylemesi de konuşma adabına aykırıdır. Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

- إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ، مَا يَتَبَيَّنُ فِيهَا، يَزِلُّ بِهَا فِي النَّارِ أَبْعَدَ مِمَّا بَيْنَ الْمَشْرِقِ

- *"Kul, iyice düşünüp taşınmadan bir söz söyleyiverir de bu yüzden cehennemin doğu ile batı arasından daha uzak bir yerine düşer gider."*[23]

[23] Buhari.

- Rasulullah buyurdu ki:
- إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ، لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا، يَرْفَعُهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَاتٍ، وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ، لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا، يَهْوِي بِهَا فِي جَهَنَّمَ
- *Bir kul Allah'ın hoşnut olduğu bir kelimeyi hiç ehemmiyet vermeyerek söyleyiverir. Hâlbuki Allah Teâlâ o kelime sebebiyle o kimsenin derecesini yüceltir. Şu bir kul da vardır ki, Allahu Teâlâ'nın gazabını mucip bir kelimeyi ehemmiyet vermeyerek söyleyiverir. Hâlbuki* Allah *Teâlâ o kötü söz sebebiyle o kimseyi Cehennem'in dibine indirir.*[24]

[24] Buhari.

- **9. İkili ilişkilerde insanı zor duruma sokacak anlamsız sözlerden kaçınmak,** dostlukların devamı açısından fevkalâde önemlidir.
- Peygamber Efendimiz buyurdu ki:
- **وَلَا تَكَلَّمْ بِكَلَامٍ تَعْتَذِرُ مِنْهُ**
- *“Özür dilemek zorunda kalacağın bir sözü söyleme!”*[25]

[25] İbn Mace.

- **10. Mü'min her hâlükârda doğruyu konuşmalı,** yalan söz ve yalan haberden şiddetle sakınmalıdır. Yüce Rabbimiz bizlere şu uyarıda bulunmaktadır:

- **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ...**

- ***“ Ey îmân edenler! Allâh'tan korkun ve doğru söz söyleyin ki Allâh amellerinizi salih hâle getirsin ve günahlarınızı bağışlasın. ”*[26]**

[26] Ahzab, 33/70-71.

- Rasulullah Efendimiz de şöyle buyurmuştur:

- إِذَا أَصْبَحَ ابْنُ آدَمَ فَإِنَّ الْأَعْضَاءَ كُلَّهَا تُكَفِّرُ اللِّسَانَ فَتَقُولُ: اِتَّقِ اللَّهَ فِينَا فَإِنَّمَا نَحْنُ بِكَ، فَإِنْ اِسْتَقَمْتَ اِسْتَقَمْنَا وَإِنْ اِعْوَجَجْتَ اِعْوَجَجْنَا

- *"İnsan sabahlayınca, bütün âzâları dile mürâcaat eder ve (âdeta ona) şöyle derler; «Bizim haklarımızı korumakta Allâh'tan kork! Biz ancak senin söyleyeceklerinle ceza görürüz. Biz, sana bağlıyız. Eğer sen doğru olursan biz de doğru oluruz. Eğer sen eğrilir, yoldan çıkarsan biz de sana uyar, senin gibi oluruz.»*[27]

---

[27] Tirmizi.

- Rasulullah buyurdu ki:

- لَا يَسْتَقِيمُ إِيمَانُ عَبْدٍ حَتَّى يَسْتَقِيمَ قَلْبُهُ، وَلَا يَسْتَقِيمُ قَلْبُهُ حَتَّى يَسْتَقِيمَ لِسَانُهُ، وَلَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ رَجُلٌ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ

- *"Kalbi dürüst olmadıkça kulun imanı doğru olmaz. Dili doğru olmadıkça da kalbi doğru olmaz. Kişi, komşusu onun zararından emin olmadıkça cennete giremez."*[28]

---

[28] İbn Hanbel.

- Rasulullah buyurdu ki:

- وَيْلٌ لِلَّذِي يُحَدِّثُ فَيَكْذِبُ لِيُضْحِكَ بِهِ الْقَوْمَ، وَيْلٌ لَهُ وَيْلٌ لَهُ

- *İnsanları güldürmek için yalan söyleyen kimseye yazıklar olsun, yazıklar olsun, yazıklar olsun!*[29]

[29] Tirmizi, Ebu Davud.

- **11. Gelecekle ilgili konuşurken “inşallah” demek,** konuşma ile alâkalı bir diğer edep kaidesidir. İstikbale ait bir şey dilerken **“inşallah”** demek, Allah'ın iradesinin farkında olmak ve onun iradesinin üstünde bir irade tanımamak demektir. Nitekim Kuran-ı Kerim’de şöyle buyrulur:

- **وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ ...**

- ***« İnşallah» ifâdesini kullanmadıkça hiçbir şey için, «Bunu yarın yapacağım» deme!*** [30]

[30] Kehf, 18/23-24.

- **12. Başkalarının kutsalları hakkında kötü söz söylememelidir.**
- **وَلَاتَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذَلِكَ زَيَّنَّا لِكُلِّ اُمَّةٍ عَمَلَهُمْ ثُمَّ اِلَى رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ**
- ***Onların Allah'tan başka yalvardıklarına sövmeyin ki, onlar da bilmeyerek sınırı aşıp Allah'a sövmesinler. Biz, her ümmete yaptıkları işi böyle süslü gösterdik. Sonunda dönüşleri Rablerinedir. O, onlara ne yaptıklarını haber verir.***[31]

---

[31] Enam, 6/108.

- Rasulullah buyurdular ki:
- إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الْكَبَائِرِ أَنْ يَلْعَنَ الرَّجُلُ، وَالِدَيْهِ
- - *"Büyük günahların en büyüğünden birisi, kişinin anasına, babasına lânet etmesidir."*
- قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ، وَكَيْفَ يَلْعَنُ الرَّجُلُ أَبَوَيْهِ؟
- Mecliste bulunanlar şöyle sordular:
- - Yâ Rasûlallah! Kişi anasına, babasına nasıl söver?
- Resûl-i Ekrem şu cevabı verdi:
- قَالَ: يَسُبُّ الرَّجُلُ الرَّجُلَ، فَيَسُبُّ أَبَاهُ، وَيَسُبُّ الرَّجُلُ أُمَّهُ، فَيَسُبُّ أُمَّهُ

- \- *O kimse birisinin babasına söver, o da (bi'l-mukabele) onun babasına söver, yine o kişi birisinin anasına söver, o da (bi'l-mukabele) onun anasına söver.*[32]

[32] İbn Hanbel.

- **13. Şehvetli konuşmalardan kaçınmalıdır.**
- **يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا**
- ***Ey Peygamber hanımları! Siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer (Allah'tan) korkuyorsanız, (yabancı erkeklere karşı) çekici bir eda ile konuşmayın; sonra kalbinde hastalık bulunan kimse ümide kapılır. Güzel söz söyleyin.***[33]

[33] Ahzab, 33/32.

- Rasulullah buyurdular ki:

- إِنَّ اللهَ كَتَبَ عَلَى ابْنِ آدَمَ حَظَّهُ مِنَ الزِّنَا، أَدْرَكَ ذَلِكَ لَا مَحَالَةَ، فَزِنَا الْعَيْنَيْنِ النَّظَرُ، وَزِنَا اللِّسَانِ النُّطْقُ، وَالنَّفْسُ تَمَنَّى وَتَشْتَهِي، وَالْفَرْجُ يُصَدِّقُ ذَلِكَ أَوْ يُكَذِّبُهُ

- *Allah Âdemoğluna zinadan nasibini takdir etmiştir. Hiç şüphesiz Âdemoğlu (ezelde) mukadder olan bu akıbete erişecektir. İmdi göz zinası (mahremi olmayan kadına şehvetle) bakmaktır. Dil zinası da (zevkle) konuşmaktır. Nefsin de (zina) temenni ve iştihası vardır (bu arzu da nefsin zinasıdır). Tenasül uzvu ile bu azâların hepsinin arzularını ya gerçekleştirir (fi'ile çıkarır) yâhut (bırakarak) yalanlar.*[34]

---

[34] Müslim.

Susmanın Fazileti Hakkındaki Güzel Sözler:

- Dağ gibi ayağını eteğe çekersen, başı göklerden daha yüksek olur.
- Ey çok bilgili insan, dilini tut! Yarın dilsizlere sorgu yoktur.
- İçinde hakikat cevheri olanlar, sedef gibi ağızlarını açınca inci saçarlar.
- Çok konuşanın kulağı tıkalıdır. Nasihat ancak susana tesir eder.
- Nefes nefese durmadan konuşacak olursan kimse sözün zevkine varamaz. Sen kendin de o sözün tatlılığından fayda sağlayamazsın.
- Ölçülmemiş kumaş nasıl biçilmezse tertibe konulmamış söz de söylenmemeli.
- Yanlış fakat düşünülerek söylenmiş bir söz, düşünülmeden söylenmiş doğru sözden iyidir.
- İsabetsiz yüz tane ok atacağına, bir tek ok at, fakat hedefe isabet ettir.

- Kalb sırların zindanıdır. Dikkat et kapısı açık kalmasın.
- Bir söz ağzından çıkmadıkça sen o söze hükmedebilirsin ama söyledikten sonra o sana hükmeder.
- Ey alim! Susmak sana vakar verir. Ey cahil! Susmak sana perde olur. Alim isen mehabetini elden bırakma. Cahil isen perdeni yırtma.
- Ey akıl sahibi! Halkın ayıbını açıklama. Kendi ayıbını gör ve onunla meşgul ol.
- İşittiğin batıl söze kulak asma. Birisini çıplak görsen gözünü kapa.[35]

[35] Bostan ve Gülistan.

Bir Kıssa: Bilgin Olmanın İlk Şartı

- İmam-ı Malik Hazretleri bunca ilmine rağmen bazen bilmediklerine de rastlar, "Bunu bilmiyorum" derdi.
- Bir gün kendisine gelenler tam kırk sual sordular.
- Ne yazık ki, büyük âlim bu kırk sualin ancak ikisine doğru cevap verebildi. Geride kalan otuz sekiz soruyu bilmediğini söyledi. Sual soranlar şaşırmışlardı:
- — Ya imam, kırk sualin ancak ikisine cevap verebildiniz, otuz sekizini ise bilmediğinizi söylediniz, bu nasıl olur?
- İmam şöyle karşılık verdi:
- — Bilmiyorum demek hiçbir zaman âlimin değerini düşürmez. Aksine değerini arttırır. Sakın siz de şunun bunun tesirinde kalıp, bilmediğinizi bilir görünmeyiniz. Bilmediğini bilir gibi görünüp cevap vermeye kalkışmak cahilliktir. Bilmediğine "bilmiyorum" demek ise, bilgin olmanın işaretidir.

******

- Bağdat âlimlerinden Kasım bin Muhammed de şöyle der:
- Bilmediğim bir suale biliyorum diyerek yanlış cevap vermektense, dilimin kesilmesi daha iyidir. Birçok büyük âlime eriştim, hiç birinin "bilmiyorum" sözünden rahatsızlık duyduklarını görmedim. Onlar bildiklerine cevap verirler, bilmediklerini ise öğrenmeye çalışırdı.

******

- Bir büyük din âlimi kürsüde vaaz ediyordu. Aşağıdan biri bir takım sualler sordu, kürsüdeki âlim de "Bilmiyorum" diye cevap verdi. Bunun üzerine yerdeki adam şöyle dedi:
- — Madem biliniyordun da o yüksek yere niçin çıktın? Alim şöyle cevap verdi:
- — Ben ilmim kadar yükseldim, eğer bilmediklerim kadar yükselecek olsaydım, başımın göğe değmesi gerekirdi.